

جمعية الصداقة العربية الفنلندية

1/2015

Arabikansojen ystävyysseura ry

Pakolaisuus ♦ Palestiinan herkut
Valtataistelu arabimaissa

AKYS-tiedote 1/2015

Arabikansojen ystävyyssseura ry

AKYS

PL 698

00101 Helsinki

www.kaapeli.fi/akys

Päätoimittaja: Ilona Junka

Taitto: Asmo Koste

AKYSin logo: Kare Pohjavirta

Kansisivujen kuvat: Leena Saraste

Kirjoituksissa esiintyvät mielipiteet eivät ole Arabikansojen ystävyyssseuran virallisia kantoja.

AKYSin hallitus

Ilona Junka, puheenjohtaja

Yehia El-Sayed, varapuheenjohtaja

Marjatta Laiho, sihteeri

Jäsenet: Kamal Aranki, Johan Heino, Katja Henttonen, Mari Hokkanen, Sirkku Kivistö, Stig Lång, Virpi Lähteenmäki, Kare Pohjavirta, Seppo Rinne, Haseeb Shehadeh, Tuuli Siitari, Elina Wallin

AKYSin tukitilit

Libanonin palestiinalaispakolaiset:

Kummilapsitili FI93 8000 1101

2300 02, viite 1009

Päiväkotitili FI56 8000 1700

4747 46, viite 2008

Kummivanhukset: FI20 8146

9710 0461 36, viite 2011

Syyriasta Libanoniin paenneiden tuki FI93 8000 1101 2300 02, viitenumero 7744

Länsiranta:

Diabetestukitili FI95 8000 1300

9905 05, viite 3007

Diabeetikko-opiskelijoiden tukitili: FI95 8000 1300 9905 05, viite 3104

Gaza-katastrofitili FI 48 8000

2710 0992, viite 3214

keräyslupa 2020/2013/3783

Arabikansojen ystävyyssseuran jäsenmaksu on 19/10 euroa,

Jäsenmaksutili FI 97 8000 1201

6693 56 viite 70001

Leena Saraste

Valokuvaajan, alan koulutuksen kehittäjän, tutkijan, filosofian tohtori Leena Sarasteen valokuvanäyttely oli esillä Helsingin valokuvataiteen museossa 11.2.-12.4.2015. Leena Saraste toi 1980-luvulla suomalaisten tietoisuuteen palestiinalaisten ahdingon. Leena Sarasteen Lähi-itä-kuvia esitellään myös AKYSin näyttelyssä ”Palestiina sydämiimme” Helsingin Pasilan kirjastossa ensi marraskuussa. Suunnitelman mukaan näyttely kiertää marraskuun jälkeen vielä muuallakin Suomessa.

Kesällä 1982 Israel hyökkäsi Libanoniin ja syyskuussa Ariel Sharonin tukemat oikeistokristittyjen falangistijoukot murhasivat Sabran ja Shatilan pakolaisleireissä. Takakanassa on Shatilan Gaza-nimisen sairaalan ikkunasta otettu kuva elokuussa 1982 pommitusten loputtua. Tässä lehdessä on

Leena Saraste

myös **Sirkku Kivistön** kirjoitus sairaalan tunnelmista.

Kannessa on Leena Sarasteen vuoden 1982 kuva Bourj al Barashnen pakolaisleiristä, joka myös sijaitsee Beirutissa. Bourj al Barashne säästyi Shatilan kaltaiselta täystuholta.

AKYS-tiedote 1/2015

Leena Saraste	2
Gaza ja maailman omatunto	3
Näkymätön uhka Länsirannalla	4
Palestiinan herkut Suomeen vaikeuksista huolimatta	6
Kummitoiminta sosiaalityön osana palestiinalaisleireissä Libanonissa	8
Kaupaus ammattina	10
Liikuttavia kohtaamisia	13
Toimiva sairaala massamurhan keskellä	14
Minne menet arabimaailma	15-17
Sam Najjar: Soldier for Summer	18
Marhaba	19

Gaza ja maailman omatunto

Konfliktin laajeneminen Lähi-idässä nostaa huolia ja tuo mieleen myytin Pandoran lippaasta. Kuka päästikään kaikki vitsaukset irti? Olisivatko al Qaida tai Isis löytäneet kannatuspohjaa ilman USA:n hyökkäystä Irakiin? Seuraako arabimaiden turvallisuusjoukkojen perustamisesta rauha vai vaan taistelujen kiihtyminen?

AKYS seuraa tarkimmin Lähi-idän kriisin ydintä, Palestiinaa. Maaliskuussa pääministeri Netanjahu sai israelilaisten äänestäjien tuen jatkaakseen palestiinalaisten olojen kurjistamista. On mielipiteitä, joiden mukaan Netanjahun voitto voi edistää palestiinalaisten oikeuksien toteutumista, kun maailmalla aletaan tajuta, ettei Netanjahu edes pyri rauhaan. Pessimisti voi silti epäillä maailman omantunnon herkkyyttä tai sitä, miten paljon ollaan valmiita ryhtymään toimiin pelkän sanahelinän sijaan.

Esimerkkinä sanahelinästä on Gaza, jonka puolesta 30 kansainvälistä avustusjärjestöä, ml. YK:n palestiinalaispakolaisia avustava UNRWA, Oxfam, kansainvälinen Pelastakaa Lapset -järjestö, World Vision Jerusalem–West Bank–Gaza ja monet pohjoismaiset järjestöt, nosti viime helmikuussa hätähuudon vaatien todellisia toimia. Hätähuudon mukaan Kairon huippukokouksessa syksyllä 2014 Gazaan näyttävästi luvatussa 5,4 miljardin US-dollarin kansainvälisestä avusta vain murto-osa on maksettu. Gazalaiset ovat viettäneet talven koulujen hätäapumajoituksessa sekä suojissa, joita ei ole tarkoitettu pitkäaikaiseen oleskeluun. Ruuasta on pula ja sähköä on vain muutama tunti päivässä. Lapset eivät pääse kouluun ja yli 400 000 lasta on välittömän psyykkisen avun tarpeessa.

Avustusjärjestöt muistuttavat, että miehittäjävaltio Israel on kansainvälisen lain mukaan vas-

tuussa miehitettyjen alueiden hyvinvoinnista. Avustusjärjestöt vaativat, että Gazasta tehdään rauhan ja turvallisuuden kulmakivi koko alueelle.

Pienellä voimallaan AKYS on viime kesän jälkeen kyennyt keräämään ja lähettämään Gazaan kesäsodan jälkeen hätäapuna 4 300 euroa. Se on toki vain pisara meressä, mutta Gazan tilanteen helpottamiseksi kaikki pisarat ovat tarpeen.

Tätä kirjoittaessa Jemenissä taistellaan ja ISIS tuhoaa asumuksia sekä teurastaa väkeä Jarmukin palestiinalaisleirissä Syyriassa. Ulkopuolisia rauhanvoimia tarvitaan kiireellisesti.

AKYS on jo pitkään lähettänyt tukea myös Syyrian pakolaisille Libanonissa. Kun Syyriaan joskus saadaan rauha, ja mm. Jarmukin leiri pitäisi jälleenrakentaa, tyytyykö kansainvälinen yhteisö silloinkin vain korulauseisiin?

6.4.2015

*Ilona Junka
puheenjohtaja*

Näkymätön uhka Länsirannalla

Länsirannan palestiinalaisten elämä on täynnä stressaavia ja uhkaavia tilanteita. Yhteenotot Israelin armeijan kanssa ovat lähes päivittäisiä ja myös palestiinalaisten sisäisten poliittisten tekijöiden välienselvittely luo jännitteitä palestiinalaisyhteisöön. Viimekesäinen Gazan sota kiristi tilannetta entisestään jo muutenkin levottomalla Länsirannalla.

Väkivallan lisäksi väestöä uhkaavat myös merkittävät kansanterveydelliset ongelmat, ns. elintasosairaudet, jotka hoitamattomina voivat johtaa sairastuneen vammautumiseen tai jopa kuolemaan. Palestiinalaisalueet, aivan kuten muutkin kehittyvät maat, ovat epidemiologisessa siirtymävaiheessa, jossa sairastavuus ja kuolleisuus ovat siirtymässä tarttuvista infektioitaudeista elintasosairauksiin, vaikka kansan elintaso on matala. Tämä tarkoittaa muun muassa sydän- ja verisuonitautien lisääntymistä sekä kakkostyyppin diabeteksen merkittävää kasvua palestiinalaispopulaatiossa.

Diabetesta on useaa eri tyyppiä, joista kaksi tunnetuinta ovat ykkös- ja kakkostyyppin diabetes. Tyyppin 1 diabetes on elinikäinen sairaus jonka hoito vaatii jatkuvaa insuliinin käyttöä. Tyyppin 2 diabetes on diabeteksen yleisin muoto ja sitä

Deihsdeh pakolaisleiri.

sairastaa 90–95% kaikista diabeetikoista. Kakkostyyppin diabeetikon elimistö tuottaa insuliinia, muttei kuitenkaan riittävästi. Ykköstyyppin diabeetikon elimistö ei kykene tuottamaan lainkaan insuliinia.

Tyyppin 2 diabeteksen ilmaantuvuus on huolestuttavalla tasolla Länsirannalla; diabeteksen yleisyys on nopeasti noussut. Vuonna 2000 esiintyvyys populaatiossa oli noin 10 % ja vuonna 2010 se oli 15 %. Arvioiden mukaan esiintyvyys tulee olemaan vuonna 2020 jo lähemmäs 21 %, mikäli sairauden aiheuttajia ei saada kontrolliin.

Kakkostyyppin diabeteksen räjähdysmäinen lisääntyminen on yhteydessä yhteisön ja yhteiskunnan elintason muutokseen. Halpa ja runsas kaloripitoinen ruoka on helpommin

saatavilla. Arkiliikunta on entistä vähäisempää. Myös stressillä ja psyykkisesti kuormittavilla elämäntilanteilla katsotaan olevan viimeaikaisten tutkimusten mukaan merkitystä diabeteksen puhkeamiseen. Länsirannan palestiinalaisten elinympäristö on stressaava Israelin miehityksen johdosta, siitä johtuvien jatkuvien tarkistusten ja jatkuvan väkivallan uhan takia.

Diabetes voidaan pysäyttää Länsirannalla pääasiassa terveyspoliittisilla interventioilla, joiden tulee keskittyä elintapojen parantamiseen, ensisijaisesti lihavuuden ehkäisyyn. Tämä tapahtuu lisäämällä tietoisuutta sairauden vakavuudesta ja ennaltaehkäisystä.

Varsinaiseen ehkäisyyn kuuluu kalorimäärän vähentämi-

nen sekä fyysisen aktiivisuuden lisääminen. Diabeteksen hoitoa ja ehkäisyä hankaloittaa suuri määrä potilaita, riittämätön henkilökunnan koulutus sekä puutteellinen terveydenhuollon infrastruktuuri alueella.

Suomen Arabikansojen ystävyysseura on vuodesta 2005 tukenut paikallista kansalaisjärjestöä, jonka tarkoituksena on tarjota perusterveydenhuoltoa diabeetikoille, kohentaa erityisesti lasten ja heidän perheidensä tietoa taudin omahoidosta sekä lisätä tietoisuutta diabetekseen liittyvistä riskeistä yhteisössä. Diabetesjärjestön toiminnanjohtaja **Amal Hadweh** kertoo, että elintapojen opettaminen on kokonaisvaltaista ja kohdistuu koko yhteisöön. Järjestön pyrkimyksenä on vähentää diabeteksen esiintyvyyttä kouluttamalla ja valistamalla yhteisöä Länsirannalla. Terveyskasvatus keskittyy ruokavalioon, aktiiviseen liikkumiseen ja terveelliseen elämäntyyliin. Opetus aloitetaan jo peruskoululaisille ja sitä tarjotaan myös diabetekseen sairastuneille ja riskiryhmissä oleville, kuten myös sairastuneiden lasten vanhemmille. Pyrkimyksenä on mahdollisimman varhainen ennaltaehkäisevä työ, joka onkin merkittävästi halvempaa kansantaloudelle kuin jo sairastuneen yksilön hoitaminen.

Sen lisäksi että diabetes on fyysinen rasite, on sillä myös stigmallinen merkitys palestiinalaisyhteisössä. Diabetesta käsitellään yhteisössä eräänlaisena

Aidan pakolaisleiri.

tabuna. Amal Hadweh kertoo, että vanhemmat pyrkivät salaamaan lasten ja nuorten sairauksien ja tämä luo suuria ongelmia hoidolle. Asiasta ei puhuta. Hadweh sanoo, että äidit pyrkivät piilottamaan naimiaässä olevien tyttäriensä diabeteksen, sillä tieto sairaudesta saattaisi riskeerata tytön naimisiin pääsyn traditionaalista kulttuuria ylläpitävässä yhteisössä.

Diabeteksen leimaavuudesta hyvänä esimerkkinä Hadweh kertoo 11-vuotiaasta **Ahmedista**, joka jäi koulussa leikki-

en ulkopuolelle aikuisille tuntemattomasta syystä. Eräänä päivänä diabetesvalistuksen yhteydessä eräs tyttö oli kysynyt, voiko Ahmedin kanssa leikkiä, vaikka tämä sairastaa diabetesta. Paljastui, että koulun lapset olivat pelänneet sokeritautia sairastavaa toveriaan, koska heillä ei ollut tietoa siitä, tarttuuko tauti. Kun tilanne selvitettiin ja lapsille kerrottiin enemmän sairaudesta, korjautui ongelma itsestään ja Ahmed otettiin mukaan lasten leikkeihin. Tämä paljastaa, kuinka vaarallista tietämättömyys ja puhumattomuus sairaudesta voi olla.

Siksi diabetesta voidaan kutsua näkymättömäksi viholliseksi Länsirannalla. Ilman tietoa ja hoitoa se johtaa vakaviin komplikaatioihin, suureen inhimilliseen fyysiseen ja henkiseen kärsimykseen ja pahimmillaan jopa kuolemaan. Valistus ja opettaminen ovat parhaita aseita taistelussa sairautta vastaan.

30.1.2015

Agneta Kallström

Kuvat Länsirannan pakolaisleireistä marraskuussa 2014, Jarkko Tiitinen

Ulkoministeriö ei jatkanut AKYSin tukea Betlehemin diabeetikoille enää vuonna 2015. Diabeteshankkeemme tukijat ovat kuitenkin olleet valmiita tukemaan hanketta yhä, jotta Betlehemissä voidaan jatkaa edes keskeisimpiä ydintoimintoja: diabeetikolosten mielenterveyden ja hoitomotivaation ylläpitoa sekä lasten ja diabeteksestaan vasta tiedon saaneiden aikuisten hoitoneuvontaa. Tätä tukea voi antaa AKYSin diabetestilille:

Diabetestukitili FI95 8000 1300 9905 05, viite 3007

Palestiinan herkut Suomeen vaikeuksista huolimatta

Palestiinalaisten pienviljelijöiden luomutuotteita voi ostaa myös Suomessa. Syödessä kannattaa pysähtyä hetkeksi arvostamaan sitä, miten suurista esteistä on voitettu niiden saamiseksi ruokapöytimme. Tämä ruoka kertoo arvokkaan tarinan.

Zaytoun on Britanniassa kansanliikkeen pohjalta syntynyt myyntiosuuskunta, joka tuo palestiinalaisten pienviljelijöiden tuotteita Euroopan markkinoille oikeudenmukaisin ehdoin. Viime vuoden lopulla KAIKU Ethicalin **Sami Suomalainen** päätti ottaa pienen erän za'ataria (yrttimauste) ja freekehä (tuleentumattomana korjattu, paahdettu vehnä) joulumyyntiin. Kun tieto levisi sosiaalisessa mediassa, tuotteet vietiin käsistä ja joulunajan erikoisuuksiksi tarkoitetut herkut jäivät pysyvästi valikoi-miin. Helsingin Sörnäisissä sijaitsevan puodin hyllyltä (piakkoin myös verkkokaupasta) löytää myös Zaytounin oliiviöljyä, manteleita, taateleita ja maftoulia (palestiinalainen kuskus). Tampereen Kehitysmaakauppa maahantuo käytännössä samojen palestiinalaistuottajien anteja eri nimikkeellä.

Maanviljely on harvassa paikassa niin vaikeaa kuin Palestiinassa: viljelijöiden maita pakkolunastetaan laittomas-

ti, heidän kulkuaan viljelmille estetään/häiritään, niukkoja vesivarjoja ohjataan siirtokunnil-

le ja istutuksia tuhotaan polttamalla tai repimällä niitä juuriltaan. Jos palestiinalainen viljelijä saa kaikesta tästä huolimatta viljelmänsä hoidettua ja satonsa korjattua, hänen on vielä kuljettava tuotteet vientiä varten Haifan satamaan. Zaytounin johtaja **Manal Ramadan** kertoo, että matkaan menee parhaimmillaankin useita tunteja, joskus päiviä, vaikka tuottajat asuvat periaatteessa vain tunnin ajomatkan päästä Haifasta. Tuotteita kuljettavat autot kierrätetään lukuisten tarkastuspisteiden halki ja lasti puretaan useasti matkan aikana. Kuormalavat pitää jopa pinota erikoisen mataliksi, jotta vainukoirat pääsevät hyppäämään niiden ylitse tarkastuspisteillä. *“Viljelijöiden olisi todennäköisesti helpompi matkustaa Lontooseen kuin Haifaan”*, Ramadan kuittaa.

Miehityksen aiheuttamat vaikeudet lisäävät luonnollisesti tuotantokustannuksia. Palestiinalaisten pienviljelijöiden ei mitenkään ole mahdollista kilpailla hinnalla italialaisten ja kreikkalaisten suurtuottajien kanssa, jotka käsittelevät oliiveja koneellisesti ja nostavat EU:n maataloustukia. Ramadan korostaakin, että palestiinalainen oliiviöljy voi menestyä kansainvälisesti vain korkean laatusa ansiosta. Suotuisan maaperän ja ilmaston lisäksi laatua

Oliiviöljy on edelleen Zaytounin lippulaivatuoite. Kuva: KAIKU Ethical.

Lisätietoja: www.zaytoun.org,
www.kaikuethical.com,
www.kehitysmaakauppa.org

Palestiinalaisia naisia valmistamassa maftoulia. Kuva: Zaytoun.

edistävät perinteiset viljelymenetelmät, mm. keinotekoisien lannoitteiden puuttuminen sekä sadonkorjuu käsityönä. Englannissa Zaytoun-merkin alla myytävät tuotteet ovatkin jo löytäneet gourmet-harrastajista toisen tärkeän asiakassegmentin poliittisesti ja sosiaalisesti valveutuneiden ostajien rinnalle. Brittiläisen päivälehdessä ruokakolumnisti kehuu öljyä viinitermein kuten *“lempeä, mutta silti tulisesti hurmaava”*,

“rikkaan täyteläinen” ja *“utuisen vibreä”*.

Kulinaarisesta ja pienestä kaupallisestakin menestyksestä huolimatta 10-vuotias Zaytoun on yhä olemassa ennen kaikkea poliittisen ja sosiaalisen tehtävänsä vuoksi. Pelkästään Britannian myynnillä tuetaan tuhansia palestiinalaisia viljelijäperheitä. Viljelijöille annetaan etukäteen takeet siitä, että heidän satonsa ostetaan korjuu-aikaan tuotanto-

kustannukset ylittävällä hinnalla, mikä luo taloudellista turvaa ja kannustaa investoimaan maahan. Zaytoun on mukana myös Trees for Life -projektissa, joka lahjoittaa vähävaraisille, viljelytaitoisille palestiinalaisille maanomistajille oliivipuun taimia. Istutukset vahvistavat heidän oikeuttaan maahansa ja luovat elämän edellytyksiä seuraavalle sukupolvelle.

Lisäksi vientimarkkinoiden syntyminen za'atarin ja maftoulin kaltaisille jatkojalosteille on luonut uusia ansaintamahdollisuuksia erityisesti naisille, joiden hyppysissä valmistustaito perinteisesti on. Za'atarin tuottaja **Bassem Basalatille** kyseessä on enemmän kuin elinkeino. Vieraillessaan Britanniassa hän sanoi ytimekkäästi: *“Tämä perinteinen ruoka kertoo meidän tarinamme, se kertoo keitä me olemme”*.

Katja Henttonen

Kirjoittajan ruokavinkit:

- ◆ Kokeile dipata perisuomalaista ruispatonkia za'atarilla maustettuun oliiviöljyyn. Ylläty!
- ◆ Korvaa riisi freekehillä missä tahansa ruoassa. Sushi?
- ◆ Etsi Zaytounin reseptikirja netistä (oikotie: www.pinterest.com/zaytoun)
- ◆ Jos pohdit maistuuko palestiinalainen oliiviöljy italialaista paremmalta makuhermoin vai kansallisiin sympatioihin liittyvistä syistä, pyydä ystäviäsi vertailemaan tuotteita sokkona.

Kummitoiminta sosiaalityön osana palestiinalaisleireissä Libanonissa

Kummitoiminnan keskeinen ajatus on seurata konkreettisesti tavalla lasten asemaa ja oikeuksia niin Suomessa kuin yhteistyökumppanien maassa. Arabikansojen ystävyysseuran kummitoiminta on vuodesta 1982 lähtien tukenut jo lukuisaa joukkoa palestiinalaisia lapsia aikuisuuteen Libanonissa.

AKYSin ehdotuksesta palestiinalainen yhteistyöjärjestö Beit Atfal Assumoud (BAS) selvitti joulukuussa 2014 järjestön sosiaalityöntekijöiden kokemuksia kummitoiminnasta. Kyselyyn vastasi 21 sosiaalityöntekijää. Millaista käytännön tukea kummitoiminta tarjoaa lapsille ja perheille? Millaisia tunteita kummitoiminta herättää?

Avoimien kysymysten vastausaineistosta selvitettiin, mitä tuen muotoja sosiaalityöntekijöiden kokemuksen mukaan kummitoimintaan sisältyy. Sosiaalista tukea on monenlaista, mm. välineellinen tuki eli suora apu arkeen, tietotuki, verkostotuki, tunnetuki, arvostustuki.

Ensisijaiseksi tukimuodoksi nousi ymmärrettävästi taloudellinen apu arjen kuluihin. Rahasta on apua lapsen koulumaksuihin, vaatteisiin, terveysmenoihin ja asumiseen (42 %). Kun äidit käyvät nostamassa – usein lastensa kanssa – kummi-

Neljättä luokkaa käyvä, yhdeksänvuotias Mohammad on urheilumiehiä, pituutta on kertynyt 126 senttiä ja painoa 31,5 kiloa. Mohammad tykkää myös englannista. Mohammadia ja kaikkia perheenjäseniä vaivaa astma. Nahr el-Baredin leirin tuhon jälkeen asuinpaikkana on ollut vain autoitali. "Vuoden kuluttua pääsemme muuttamaan meidän sukulaisten luokse", kertoi Mohammad. Kun Mohammad ajattelee suomalaista kummisetäänsä, hymy nousee muuten vähän vakavanoloisen pojan kasvoille. Sosiaalityöntekijä Leila kysyy, mitä kaikkia kuulumisia pitäisi muistaa Onni-kummille kertoa.

avustuksen BAS:in keskuksessa ja sosiaalityöntekijät käyvät vastavuoroisesti kotikäynneillä, kanssakäymisessä välittyy monenlaista hyödyllistä taitotiedon asiaa eli tietotukea (33 %).

Kaikkein huonoimmassa asemassa olevilta perheiltä yhteyksien pito lähiympäristöön ei itsestään onnistu. Sosiaalityöntekijät pyrkivät ehkäisemään erakoitumista, mikä tiheästi asutuissa leireissäkin voi päästä tapahtumaan. Syyriasta paenneita perheitä on autettava löytämään tuttuja. Lapsille ja nuo-

rille, mutta myös vanhemmille on monenlaisia harrastusmahdollisuuksia BAS:in keskuksissa eli verkostoitumistukea iloisissa merkeissä (17 %).

Perheet ovat moniongelmaisista ja sosiaalityöntekijät kertovat monesti kokevansa stressiä, kun eivät voi auttaa: järjestää työtä vanhemmille, saada asuntoa YK:n avustajajärjestön remonttilistalle, poistaa köyhyyttä. Palestiinalaispakolaisten tilanteen parantaminen vaatisi mittavia uudistuksia, jotka eivät ole sosiaalityöntekijöiden vallassa.

Hyvinvoinnin aineellisten edellytysten lisäämiseen kummituki osoittautui niukemmaksi kuin mitä sosiaalityöntekijät olisivat halunneet. Mutta kun asiaa katsotaan kummitoiminnan herättämien tunnelmien kannalta, BAS:in sosiaalityö ja kummitoiminta sen yhtenä työmuotona tuntuvat melkein rajattomalta tuen lähteeltä.

Yhteistyöstä välittyvä tunnetukea (37 %) sekä rohkaisevaa, arvostavaa ja kannustavaa tukea (30 %). Nämä tuen muodot lisäävät kummilapsen perheessä turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ja mahdollistavat ajoittaisen huolista irtautumisen. Sosiaalityöntekijöiden vastauksissa toistui monesti se, että perheet ikään kuin kohen-

tuvat, ryhdistäytyvät, kun heillä on tieto kaukaisesta kummista.

Sosiaalityöntekijät valitsevat autettavat perheet melko samojen kriteereiden pohjalta. Ensimmäisenä on perheen huoltajan sairaus ja työkyvyttömyys, koska sairaus on yleensä katastrofi perheen taloudelle. Kummisopimuksen valmisteluun osallistuvat useimmiten äidit, mutta myös vanhemmat yhdessä. Silloin puhutaan koulu-, terveys- ja asumisasiosta. Lapsi itse ja jopa sisarusia ja sukulaisia on mukana erityisesti silloin, kun sosiaalityöntekijä valmistelee vuosiraporttia kummille.

Joskus kummitoimintaa aiheuttaa kateutta sisarusten välille. Samoin perheet, joiden lapsilla ei ole kummeja voivat olla kateel-

lisia. *“Hekin haluaisivat kovasti mukaan kummirohjelmaan”*, totesi **Fatima Khaizaran**, BAS:in kummitoiminnan koordinaattori. BAS auttaa vaikeimmissa tilanteissa eläviä lapsia ja perheitä.

“Kummitoiminta on humania yhteydenpitoa palestiinalaisperheiden ja muiden maiden ihmisten välillä”, kirjoittaa muuan kyselyyn vastanneista sosiaalityöntekijöistä.

Kummitoimintajärjestöt laativat kymmenen vuotta sitten toiminnalle eettiset säännöt. Niitä päivitetään tänä vuonna ja AKYS osallistuu päivitystyöhön.

*Teksti ja kuvat:
Sirkku Kivistö*

Kun Ibrahimin äiti jäi miehensä kuoleman jälkeen huoltamaan yksin poikaansa ja Suzan-tytärtä, Beit Atfal Assumoudin sosiaalityöntekijä Hiam ehdotti perheelle kummien hakemista lapsille helpottamaan toimeentuloa ja ilahduttamaan mieltä.

Ibrahim sai 11-vuotiaana Agneta-kummin Suomesta. Ibrahim asuu lähellä Beirutia, bussimatkan päässä koulusta. Hän pitää kovasti koulunkäynnistä. Harrastuksina ovat uinti ja pallopelit. Iso unelma on opiskella lääkäriksi. Äidin mielestä Ibrahim on rauhallinen ja sosiaalinen lapsi. “Mitä minä kummille kirjoittaisin?” tuumii Ibrahim piirrettyään ensin kukan.

Kaipausta ammattina

Syyriasta paenneet palestiinalaiset kertovat

Kolmevuotias **Muhannad Abd al-Kareem** muistelee Libanonissa lelujaan ja haluaa palata Syyriaan leikkimään niillä.

Shatilan pakolaisleirissä Beirutissa **Nisreen Shunnar**, 28-vuotias perheenäiti, ikävöi Jarmukin pakolaisleiriin Syyriaan: ”Kaipausta leirin katuja. Kaipausta sen kouluja, sen moskeijoita, sen asukkaita, sen ihmisiä, jopa lapsia, joille olin vihainen, kun he leikkivät jaloissamme.”

”Pakolaisuudessa meidän työmmä ja ammattimme on ikävöidä sitä, joka meiltä koko ajan puuttuu”, toteaa **Hani Abbas**, 37-vuotias pilapiirtäjä, joka on päässyt pakenemaan Sveitsiin.

Lasten traumaattiset kokemukset

Syyriasta Libanoniin paenneilla palestiinalaisilla on takanaan pitkä sarja traumaattisia kokemuksia. Ne nousevat esiin kahden lastentarhanopettajan kirjaamisissa lasten tarinoissa. **Amineh 'Abdu Allah** ja **Ala'a Bazzawi** ovat itsekin Syyriasta paenneita palestiinalaisia ja työskentelevät Ein el-Helwehin pakolaisleirissä Saidassa Beit Atfal Assumoud -järjestön (BAS) kahdessa päiväkotiryhmässä. Suomen suurlähetystön myöntämä avustus mahdollisti

näiden ryhmien perustamisen Syyriasta paenneille palestiinalaislapsille.

Käytössäni on ollut 13 tarinaa, jotka Amineh ja Ala'a ovat kirjanneet muistiin **Monika Riichelän** Suomessa kehittämän sadutusmenetelmän mukaisesti. Lapsi saa valita aiheensa vapaasti ja aikuinen kirjoittaa hänen kertomuksensa sanatarkasti muistiin. Kymmenen lasta kertoo, mitä tapahtui Syyriassa. Tarinat sisältävät suuren määrän psyykkistä altistumista traumaattisille tapahtumille.

Lapset ehtivät tottua sodan ääniin. Jopa näköetäisyydellä ampuva tankki on muuttunut arkipäiväiseksi. **'Imran** kertoo, että hänellä oli tapana seisoa katsomassa ikkunasta, kun tankki tulitti Jarmukin pakolaisleiriä. Vasta kun uhka tulee liian lähelle pelottaa niin, ettei uskalla edes puhua eikä itkeä. ”Minä olin pieni ja menin äidin luo. Pelkäsini sanoa, että lentokone oli lähellä ja sen ääni oli hyvin voimakas.” (Ahmad Hameedeh, 3v)

Yleensä lasten kertomukset sisältävät kulminaatiopisteen, joka merkitsee lähtöä kodista tai muusta turvapaikasta ja maasta: ”Lähdimme äkkiä leiritä ja astuimme kuolleiden miesten päälle.” (Muhannad Abd

al-Kareem, 3v) ”Aseistautuneet miehet alkoivat ampua meitä ja me pakenimme siitä talosta.” (Ahmad Hameedeh, 3 v) ” - - näin heidän kulkevan ohia ja kantavan marttyyreitä.” (Fathi Idrees, 4v) ”Monia ammuksia putosi kivistä tehdyn talomme päälle.” (Laila Nidal, 4v) ” - - ammus osui toiseen huoneeseen. Sisäkatto putosi päällemme - - .” ('Imran) ”Yhtäkkiä ammus osui taloon ja tätini kuoli.” (Muhannad 'Aliyyan)

Aikuiset kokevat lähdön peruuttamattomaksi

Kaipausta entiseen elämään Syyriassa on voimakkaana niin lasten kuin aikuisten mielissä, mutta aikuiset mieltävät selvemmin, että paluuta ei enää ole. Käytössäni on ollut haastatteluotoksia 11 täysi-ikäiseltä palestiinalaiselta, jotka avaavat kokemusmaailmaansa **Carol Mansourin** ohjaamassa elokuvassa *We cannot go there now, my dear*. Mansour on itsekin palestiinalaissyntyinen.

Tuottaja **Muna Khalidi**, palestiinalaissyntyinen hänkin, toteaa, että haastatteluissa ei haluttu kysyä yksityiskohtaisesti traumakokemuksista Syyriassa, koska tekijöillä ei ollut mahdollisuutta ohjata haastateltavi-

Kevätjuhla on hieno hetki ennen kesälomaa. Lapset harjoittelevat pitkin kevättä juhlissa esitettäviä laululeikkejä Ein el-Helwehin päiväkodissa Syyriasta paenneille lapsille. Suomen lähetystö Beirutissa rahoittaa viittä syyrialaisien palestiinalaislasten päiväkotiluokkaa Etelä-Libanonissa.

aan saamaan psyykkistä tukea tai psykoterapiaa. Tässä suhteessa kokemuksistaan kertoneet lapset ovat onnekkaampia. Päiväkodissa heidän hyvinvoinnistaan huolehditaan ja sieltä heidät voidaan tarpeen mukaan ohjata saamaan apua BAS:in perheneuvolasta.

Elokuvantekijöiden lähtökohtana olivat toistuva pakolaisuus ja massiiviset menetykset. He halusivat tutkia, miten tämä vaikuttaa identiteettiin ja käsitykseen tulevaisuudesta. Aikuiset kertovat siitä, miten vaikeaa on ollut jättää kotinsa Syyriassa. Syntyminen pakolaiseksi on ollut helpompaa kuin pakolaisuuden valitseminen.

Useimmat haastateltavat lähtivät Jarmukin pakolaisleiristä.

Siellä he olivat asuneet vielä pitkään, vaikka leiriin ammuttiin useita kertoja päivittäin singolla, ihmisiä siepattiin ja alueella oli aseellisia selkkauksia. Vasta kun ilmahyökkäykset alkoivat, Jarmukin asukkaiden kalenterissa alkoi uusi luku. ”Jarmukin asukkaiden historia jakautui aikaan ennen ja jälkeen MiG-hyökkäysten”, toteaa **Abu Gaby**, 27-vuotias taiteilija ja muusikko.

Vaikka epävarma tilanne oli kestänyt kauan, tämä käännekohta ja pakko lähteä voidaan kokea voimakkaana sokkina. **Samar Mansour**, 46-vuotias perheenäiti, kertoo psykologisesta havaintokentän kapeutumisesta ja tietoisuuden muutoksesta: ”Unohdin, että kansani olivat lapseni, äitini ja vel-

jeni. Katsoin ympärilleni ja olin tyrmistynyt siitä mitä näin ta-pabtuvan.” Äärimmäinen sokki tuotti fyysisiä oireita, Samar Mansourin äiti luhistui niin, että Samarin poika joutui kantamaan isoäitiään. **Samer Salameh**, 29-vuotias elokuvaohjaaja, kuvaa, miten psyykkisessä sokkitilassa ajantaju muuttuu: ”Aika tuntuu pitkältä ja joka hetki ajattelet, ettet voi kääntyä takaisin ja palata leiriin.”

Vanhempien ihmisten, kuten 78-vuotiaan **Moussa Ali Arabin** kokema aktivoi uudeleen muistoja vanhasta kollektiivisesta traumasta. Kun leirin asukkaat alkoivat suurena joukkona lähteä, myös **Fatmeh Abu Khurj**, 43-vuotias kirjastonjohtaja, muistaa ajatelleensa:

”Onko tosiaan mahdollista, että me koemme tämän? Että koemme Nakban toisen kerran?”

Pakolaisen epävarma tulevaisuus

Nakban (palestiinalaisten joutuminen pakolaisiksi vuonna 1948) vuoksi palestiinalaispakolaisten vastaus kysymykseen *”Mistä sinä olet kotoisin?”* ei ole yksinkertainen. Syyriasta pakoon joutuneet palestiinalaiset kokevat sen aina vain vaikeammaksi. Abu Gaby kehottaa kuvittelemaan, miltä tuntuu, jos joutuu selittämään: *”Isäni on Haifasta. Minä olen palestiinalainen syyrialainen ja asun Jarmukin leirissä, mutta sodan jälkeen olen nyt Libanonissa.”*

Ympäriällä riehuvista taisteluista huolimatta koti tuntui turvapaikalta, kun vaihtoehtona oli kaiken jättäminen. Pakolaiset tuntevat jäävänsä tyhjän päälle. He joutuivat jättämään kaiken. **Mohran al-Hajj Yusef**, 26-vuotias hitsaaja, lopetti koulunkäynnin 12-vuotiaana ja alkoi tehdä työtä haaveenaan ansaita rahaa ja rakentaa oma talo. Nyt talo on tuhoutunut eikä mitään ole jäljellä.

Menetyksen tunne on aikuisilla voimakas. He kokevat menettäneensä kokonaisen maailman, elämän. Abu Gaby menetti 20–25 läheistään, eikä pysty sanomaan heidän nimiään, koska se tekee liian kipeää. Mohranin perheenjäsenet joutuivat erilleen toisistaan. Fatmehista taakse jäänyt Jarmuk ei tuntunut leiriltä. *”Minulle se oli elämäni.”*

Viisivuotiaiden antaumuksellista laululeikin harjoittelua kevätjuhlaa varten.

Useat kauhistuivat Libanonissa elävien palestiinalaispakolaisten oikeudettomia oloja, joihin hekin nyt joutuivat. **Nael Bitarie**, 26-vuotias järjestökoordinaattori, kertoo että Syyriassa palestiinalaiset olivat erottamaton osa yhteiskuntaa ja he voivat edetä tärkeisiin asemiin. **Yusef al-Terany**, 67-vuotias runoilija, luettelee mikä oli paremmin Syyriassa: *”Meillä oli täydet oikeudet. Meillä oli työtä. Voimme kouluttautua. Meillä oli terveydenhuolto.”*

Taistelut Syyriassa jatkuvat nyt viidettä vuotta. Niitä Libanoniin paenneiden palestiinalaisten lukumäärä on viimeisimpien tietojen mukaan jostain 40.000:n ja 50.000:n välillä. Samaan aikaan Jarmukin pakolaisleirissä Damaskoksessa elää vielä noin 20.000 ihmistä alkuperäisestä 220.000 palestiinalaisasukkaasta. Leirin saarron jatkuttua yli 600 päivää he sinnittelevät ilman sähköä ja vettä. Leirissä on saanut surmansa noin 1.200 ihmistä, heistä on

viimeisimpien tietojen mukaan kuollut nälkään 167.

Libanoniin paenneet lapset toivovat vielä palaavansa Syyriaan, mutta aikuisten tulevaisuusperspektiivi on hämärä. Nisreen kuvaa tulevaisuuden näkymää kuin sumuksi. *”Olemme saaneet perinnöksemme puutteen”*, sanoo Abu Gaby. Heitä vanhempi Fatmeh kokee joutuneensa katastrofin uhriksi eikä tiedä kohtalostaan.

Mutta Syyriaa enemmän odotetaan paluuta Palestiinaan. Kun kaikesta muusta on jouduttu luopumaan, palestiinalaisidentiteetti on luovuttamaton. Hanille riittää, että hänen pikkupoikansa sanoo: *”Olen palestiinalainen.”*

teksti: Kirsti Palonen

kuvat: Sirkku Kivistö

Kuvat on otettu kesäkuussa 2014 Syyriasta paenneiden lasten luokasta Beit Atfal Assumoudin keskuksen päiväkodissa Ein el-Helweh -leirissä Saidan kaupungissa.

Liikuttavia kohtaamisia

Vierailin tammikuun lopussa kahden AKYSin kummivanhuksen luona Wavelin pakolaisleirissä, aivan Baalbekin kaupungin kupeessa, Bekaan laaksossa. Leiri on perustettu Ranskan mandaattiajan kasarmialueelle ja osa leirin asuintaloista on alkuperäisrakennuksia tuolta ajalta. Beit Atfal Assumoudin henkilökunta arvioi, että leirissä asuu nyt noin 6000 palestiinalaispakolaista, puolet heistä Syyriasta viime aikoina tulleita.

Fatima Nimer on pikkuruinen 74-vuotias vanhus, hauras kuin linnunpoikanen. Hän asuu tyttärensä kanssa pienessä, kylmässä ja kosteassa huoneessa, jonka keskellä on polttoöljyllä toimiva lämmityslaite. Katonrajassa olevasta ikkunasta tulee vain vähän valoa huoneeseen. Vesi valuu katon läpi sateella ja lumien sulaessa; asunto on mandaattiajan kasarmeja. Lämmityksestä, paksuista sukista ja ulkovaatteista huolimatta olin vierailun jälkeen viluissani. En uskalla edes ajatella, minkälaista on olla päivästä toiseen siinä kylmyydessä. Siellä Fatima Nimer kuitenkin istui, lattialla risti-istunnassa ja jaksoi vielä iloitaa käynnistämme.

Fatiman tytär siivoaa työseen. Kaikki vapaa-aika menee äidin hoitoon. Minulle on arvoitus, miten tytär saa kokoon

Fatima Nimer. Kuva: Anu Piippo tarvittavat ruoka- ja vuokra- rahat. Lääkkeisiinkin menee yli kaksisataa dollaria kuussa. Kummiraha ja kaikki muu mahdollinen tuki tulee todella tarpeeseen tässä kodissa. Juuri äsken kuulin, että Fatima on sairastellut paljon helmikuussa ja on joutunut sairaalaan. Toivottavasti hän selviää ja jaksaa palata kotiin kevättä odottamaan.

Toinen tapaamani kummivanhus on 94-vuotias **Abu Hassan**. Tämä arvokas ja surumielinen palestiinalaismiehes asuu neljän naimattoman tyttärensä kanssa. Tyttäret huolehtivat hänestä hyvin; hänellä on lämmintä, ruokaa ja puhtaita vaatteita. Sen jälkeen, kun Abu Hassan menetti kaksi poikaansa syöpään, hän on enimmäk-

seen nukkunut, poltellut tupakkaa ja tuijotellut tyhjyyteen. Hän ei juuri puhu, on vain.

Abu Hassan makasi lattialla patjalla kyljellään ja tupruteli hitaasti tupakkaa, kun astuimme huoneeseen. Hän ei oikeastaan noteerannut tuloamme lainkaan. Sosiaalityöntekijä **Aziza Shehadeh** istuutui aivan Abu Hassanin viereen ja luki tälle suomalaisen kummin lähettämän kirjeen. Vanhus kuunteli keskittyneesti. Azizan lopetettua hän tarkasteli kirjettä ja näytti niin surulliselta. Azizakin pyyhki silmiään. Suru kuolleista pojista ei ollut väistynyt. Pienen hetken kuluttua vanhus kuitenkin nosti päätään ja katseli meitä vierailijoita. Se oli niin käsittämättömän liikuttava hetki; tuo vanhus, joka oli painunut syvälle suruunsa, havahtui hetkeksi tarkkailemaan ympäristöään ja seuraamaan keskusteluamme. Silloin tällöin hän katseli minua. Kun hymyilin hänelle, hän nyökkäsi minulle arvokkaasti. Lähtiessä toivotin hänelle näkemiin arabiaksi. Luulen, että tyttäret olivat yhtä yllättyneitä kuin sosiaalityöntekijät ja minä, kun Abu Hassan ojensikin minulle kätensä. Hän puristi kättäni kevyesti ja sanoi ”bye bye”. Olin otettu.

Anu Piippo

Toimiva sairaala verilöylyn keskellä

Terveystieteiden tohtori **Aziza Khalidi** muistelee vieläkin ahdistuen syyskuuta 1982, jolloin oikeistokristittyjen asejoukot, falangistit lahtasivat kolme tuhatta ihmistä Israelin armeijan ja kenraali **Ariel Sharonin** avustamina. Hän oli tuolloin kolmekymppinen hallinnollinen johtaja Punaisen puolikuun Gaza-nimisessä sairaalakompleksissa Shatilassa, Beirutissa. Gaza oli 150-paikkainen, hyvin toimiva yksikkö, johon kuului myös synnytys-sairaala. Syyskuun 16–18 päivinä lähes 33 vuotta sitten sairaalan ympäristössä tapettiin kirvein ja pistimin tuhat ihmistä päivässä *”Pysyttelin sairaalassa koko ajan. Ajatukseni oli, että sairaalan oli jatkettava toimintaansa niin kauan kuin se säilyi turvapaikkana sairaille ja leireistä paenneille”*, muistelee Aziza.

Sairaalan ylilääkäri, tohtori **Fathi Arafat** oli näkemyksellinen ja energinen. Hän oli luonut sairaalaan peräänantamattomuuden hengen. Synnytyssairaalan puolella ja akuut-tisairaalassa kaikki jatkoivat työtään. Tärkeimmäksi tehtäväkseen Aziza Khalidi mielsi henkilöstön toimintakyvystä huolehtimisen. Hän pysytteli lähellä hoitajien työtä, lepäsi vain välillä pienessä huoneessa. Hän huolehti yhteishengestä. Tiimityötä tiivistettiin. Pidetttiin yhteiset hoitokokoukset ja ruokatauot. Kun hallinto toimi, työ sujui.

Käännekohtaksi tuli tieto, että aseellisia ryhmiä oli tunkeutunut Beirutin eteläpuolella sijaitsevaan Akkan sairaalaan. Viestintuoja herätti tietoisuuden siitä, etteivät sairaalat enää olleet turvallisia. Jos sotilas-

joukot tunkeutuvat sairaalaan, on asioissa vielä joku järjestys, mutta jos kyseessä ovat hallitsemattomat aseelliset ryhmät, silloin on lähdettävä pakoon. Tieto Akkan tilanteesta pelasti Azizan mielestä monen ihmisen hengen, koska hän aloitti silloin Gazan sairaalan potilaiden evakuoinnin muualle Beiruttiin, mm. maanalaiseen kenttäsairaalaan.

Tapahtumien jälkeen sairaalan henkilökunnalle ei ollut minkäänlaista apua kokemusten käsittelyyn. Edelleenkin Azizaa puistattaa *”Tapahtumasta toipuminen kesti vuosia, eikä se ole vielääkään ohitse”*, kertoo Aziza. Hän itse ei asunut pakolaisleirissä, joten hän ei voinut työstää kokemuksiaan muiden kanssa. *”Yksin sureminen on kovaa”*, kertoo Aziza. Veli vei hänet myöhemmin syksyllä virkistymään Roomaan. Seuraavana vuonna Aziza vaihtoi työpaikkaa. Tohtoriopintojen alkuvaiheessa Johns Hopkins yliopistossa USA:ssa hän kertoo kärsineensä suorastaan työkyvyttömyydestä.

Kun Aziza vertaa Gazan sairaalan tilannetta Shatilassa 1982 Shifa-sairaalan tilanteeseen Gazan kesäsodassa 2014, hän pitää Shifan tilannetta vieläkin pahempana. Sieltä ei voinut paeta minnekään.

Aziza Khalidi ja Sirkku Kivistö Shatilan muistotilaisuudessa Beirutissa syksyllä 2014

Minne menet arabimaailma?

Arabikeväänä tunnettu kansannousu- ja vallankumousaalto ja sitä seurannut kuuhunta ovat viime vuosikymmenien selvästi merkittävin muutos Lähi-idässä. Kansannousuja seurannut osin kaoottinenkin tilanne ei sinänsä ole yllättävää eikä spesifiä Lähi-idälle, sillä lähes aina historiassa vallankumousten seuraukset ovat olleet arvaamattomia. Vallitsevan järjestyksen romahtaminen johtaa tyypillisesti pitempiä aikaisiin epävarmuuden aikoihin, jonka lopputulos hahmottuu vasta vuosien kuluessa. Hyvä paralleeli on entisen Neuvostoliiton ja sen etupiirin valtioiden kehitys vuoden 1989 jälkeen. Tähän mennessä Lähi-idän kuuhunta on nostanut esille jo useita tärkeitä ilmiöitä, joita on syytä pohtia.

Muuttumattomuus ja ”kykeneväisyys” demokratiaan on ollut keskeisiä väitteitä arabimaailman erilaisuutta ja poikkeuksellisuutta korostavassa tutkimustraditiossa. Arabimaailmassa kansa on kyllä noussut miehittäjiä vastaan, mutta omia vallanpitäjiä vastaan kohdistuneet kansannousut ovat puuttuneet. Vallankumoukset ovat olleet lähinnä eliitin sisäisiä palatsivallankumouksia. Oli pa alueen vallankumouksellis-

ten prosessien lopputulos mikä hyvänsä, on selvää, että arabikevät mursi myytin arabimaailman erilaisuudesta. Kansan halu muutokseen oli merkittävä tekijä siinä, mitä Tunisiassa, Egyptissä, Jemenissä ja muualla tapahtui. Kansan kollektiivinen tahto ei varmasti edelleenkään ole ainoa eikä edes tärkein poliittikkaa ohjaava tekijä alueella, mutta merkityksensä se ei enää ole.

Toinen tärkeä tekijä, joka on hyvä pitää mielessä on se, että alueen eri maiden mahdollisuudet demokratisoitumiseen ovat kovasti erilaiset. Harvalle on yllätys, että Tunisia on toistaiseksi ollut luokan tähtiopilas. **Ben Alin** syrjäyttämisen jälkeen maassa on käyty kahdet vapaat parlamenttivaalit. Näistä ensimmäiset lokakuussa 2011 päättyivät islamistien voittoon, ja vuonna 2014 pidetyt toiset vaalit johtivat puolestaan islamistisen al-Nahda-puolueen rökäletappioon, minkä puolue välittömästi myös tunnusti. Vuonna 1991 ilmestyneessä tunnetussa teoksessaan *The Third Wave: Democratization in the late 20th Century* **Samuel Huntington** esittää, että kahdet peräkkäiset vapaat vaalit, jotka johtavat vallan vaihtumiseen, on hyvä mittari sille, että kyseinen maa on todella siirtymässä vakiintuneeseen demo-

kratiaan. Tunisiassa on myös uusi, alueen demokraattisin perustuslaki eikä poliittinen väkivalta, jota toki on ollut ja on, ole verrattavissa siihen, mitä alueella on muuten tapahtunut. Huomattavaa on myös ollut se, että Tunisiassa on ainoana alueella siirrytty selvästi presidentivaltaisesta systeemistä kohti parlamentaarista järjestelmää. Myös vaalit ovat perustuneet pitkälle vietyyn suhteelliseen vaalitapaan, joka on taannut erilaisten mielipiteiden kirjon parlamentissa. Tunisian suhteellisen menestyksen taustalla on monia etuja, jotka monelta muulta arabimaalta puuttuvat. Sillä on varsin pitkä historia alueellisena kokonaisuutena, suhteellisen laaja ja koulutettu keskiluokka, vahva sekulaari perintö eikä öljyä. Runsaat öljyvarat tuntuvat olevan eräänlainen ”kiros”, sillä harva valtio, jonka öljy on löydetty ennen demokratiaa, on koskaan pystynyt demokratisoitumaan. Tunisian etuna on myös se, että sitä eivät rasita sellaiset jyrkät etnis-uskonnolliset jakolinjat, jotka ovat tyypillisiä monelle muulle maalle. Valitettavasti Tunisiankin demokratisoituminen on kuitenkin kaikkea muuta kuin varmaa, sillä se on pieni valtio huomattavan epävakaa alueella.

Sektarianismin vaikutus

Ehkä keskeisin ilmiö, jonka arabikevät ja sen jälkeiset tapahtumat ovat nostaneet esille on Saudi-Arabian ja Iranin vä-

linen valtataistelu, joka käyttää voimanlähteenään sektarianismia, (poliittista) identifiointumista omaan uskonnolliseen ryhmään. Omien poliittisten tavoitteidensa vuoksi nämä

alueelliset suurvallat tietoisesti vahvistavat jännitteitä erityisesti sunnien ja shiiojen välillä. Valtataistelu ja sen ruokkima sektarianismi ovat olennaisella tavalla vaikuttaneet tilanteeseen

Syyriassa, Irakissa, Libanonissa, Jemenissä ja Bahrainissa. Aivan samoin kuin arabimaiden itenäistymistä seuranneina vuosikymmeninä 1950- ja 1960-luvuilla nimenomaan taistelu Syyriasta on jälleen kerran keskeinen osa alueellista valtataistelua. Lähi-idälle on vuosikymmenien ajan ollut tyypillistä se, että sinne ei ole kehittynyt sellaista poliittista ja taloudellista integraatiota, joka olisi sitonut maita yhteen ja estänyt konflikteja. Päinvastoin Lähi-itä on säilynyt anarkian alueena, jossa valtiot pelkäävät toisiaan ja kokevat toisensa vihollisinaan. Valitettavasti arabikevättäkään ei ole tuonut muutosta tähän alueen perusongelmaan, eikä ainakaan lyhyellä tähtämellä ole syytä optimismiin. Päinvastoin valtiorakenteiden hajoaminen monessa alueen valtiossa lisää entisestään mahdollisuuksia ulkopuoliseen manipulatioon. Sektariaanisit jännitteet leviävät sellaisiin maihin, joissa niiden merkitys ei aikaisemmin ole ollut merkittävä.

Sektarianismi liittyy kiinteästi myös toiseen tärkeään ilmiöön, joka on vahvistunut arabikevään jälkeen. Tämä on radikaali jihadismi. On vaikea ajatella Islamilaisen valtion (IS, ISIS tai ISIL) kaltaista ilmiötä ilman pitkään jatkunutta uskontokuntien välisten suhteiden kärjistymistä, jota alueellinen valtataistelu tukee. Radikaalien järjestöjen mahdollisuuksia parantaa oleellisesti myös se, että konfliktien seurauksena valtioiden ote aluees-

taan heikkenee. Irak, Syyria, Jemen ja Libya ovat hyviä esimerkkejä tästä. IS:n erityispiirre on ollut se, että esimerkiksi al-Qaidasta poiketen se on selvästi pyrkinyt valtiomuodotukseen. Vaikka sekin taistelee myös globaalista suosiosta, sen ensisijainen tavoite on ollut luoda konkreettinen valtio ("kalifaatti"), jota se hallitsee. Siten sen potentiaalinen uhka koko alueelliselle järjestelmälle on paljon suurempi. IS:n mahdollisuudet kestävään valtiorakentamiseen eivät ole hyvät, ja todennäköisesti se pystytään ajan myötä kukistamaan. Tämä ei kuitenkaan ratkaise perusongelmia ja estä uusien vastaavien järjestöjen syntyä. Pysyvämman ratkaisun edellytyksenä olisi Syyrian sisällissodan kaltaisten konfliktien ratkaisu sekä puuttuminen koko aluetta vaivaaviin suuriin poliittisiin ja taloudellisiin epäkohtiin. Arabikevään vaatimuksena olivat demokratian lisäksi sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja mahdollisuus arvokkaaseen elämään. Näiltäkin osin vallankumoukset ovat pahasti kesken. IS on pikemminkin oire kuin varsinainen sairaus.

Pitäisi pohtia miten EU voisi tukea arabikevään vaatimusten toteutumista

Islamilaisen valtion nousu on se arabikevättä seurannut ilmiö, joka kenties on saanut eniten huomiota Euroopassa. Syyriä on luonnollisesti länsimaiset vierastaistelijat, jotka ovat liittyneet IS:n ja muiden radikaali-

en järjestöjen riveihin sekä näihin järjestöihin ainakin nimellisesti kytkeytyneet terrori-iskut Belgiassa, Ranskassa ja Tanskassa viime aikoina. Eurooppalaiseen sananvapauteen ja Euroopan juutalaiseen vähemmistöön kohdistuneet iskut alleviivaavat länsimaisia pelkoja "sodasta" radikaalin islamin ja länsimaiden välillä. Iskut vahvistavat vaatimuksia sulkea ovet erityisesti islamilaisesta maailmasta tulevilta pakolaisilta ja siirtolaisilta. Valitettavasti meillä ei ole käytössä ihmelääkettä, joka nopeasti ratkaisisi myös länsimaihin kohdistuneet turvallisuusuhat. Globaalissa järjestelmässä pysyvä epävakauden tila Euroopan naapurialueella heijastuu väistämättä myös tänne. Sen sijaan, että me ainoastaan kehoitamme kaikkia muslimeita kantamaan vastuun radikaaleistaan, meidän olisi hyvä pohdittua, miten esimerkiksi EU voisi vaikuttaa siihen, että arabikevään alkuperäiset vaatimukset toteutuisivat. Olisi myös hyvä muistaa, että arabimaailman lisäksi Eurooppakin käy läpi kiipeä identiteettiin liittyvää prosessia, joka liittyy kykyyn sietää erilaisuutta. Jyrkkien erojen korostaminen vahvistaa radikaalien asemaa kummallakin alueella. Eurooppalaisina meidän on myös syytä varautua siihen, että epävarmuuden aika arabimaailmassa ja Lähi-idässä yleensä jatkuu vielä pitkään.

*Hannu Juusola
professori
Helsingin yliopisto*

Sam Najjar: Soldier for Summer

Soldier for summer on 32-vuotiaan Samin kertomus taisteluista Libyassa ja taistelutovereistaan ja myös kertomus nuoren muslimimiehen kasvusta kahden kulttuurin välissä. Samin libyalainen isä ja irlantilainen äiti kasvattivat lapsiaan pääosin Irlannissa, mutta perhe vietti myös aikaa Libyassa, joten Samille kasvoi vahva identiteetti toistakin kotimaataan kohtaan.

Kasvaminen muslimina kristityssä maassa ei kuitenkaan ollut helppoa. Arabinimi Housam muuttui nopeasti Samiksi kouluaikoina ja Samilla oli valtava tarve sulautua joukkoon. Kotona hän oli muslimi, ulkona kavereiden kanssa kuin kuka tahansa irlantilaispoika. Perhe oli uskonnollinen, mutta Sam järkeytti perhettä alkoholinkäytöllään ja villillä elämällään. Hän sai avovaimonsa kanssa lapsen, mutta suhde päättyi eroon.

Samin sanoin:

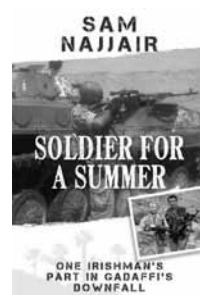
“My life had been trapped between opposites. I was Sam, I was Housam; I was Irish and Libyan; Western, Muslim; father, childless; partnered, single; good, bad.”

(Elämäni oli jäänyt vastakohneiden loukkuun. Olin Sam, olin Housam. Olin irlantilainen ja libyalainen; länsimaalainen, muslimi; isä, mutta lapseton; seurustellut, mutta sinkku; hyvä, paha).

Helmikuun 17. päivänä vuonna 2011 Libyassa alkoivat mielenosoitukset 42 vuotta hallitsijana ollutta Muammar Gaddafia vastaan. Libyan hallitus yritti tukahduttaa mielenosoitukset voimakeinoin, joka johti sisällissotaan.

Kesällä 2011 irlantilais-libyalainen nuori mies Sam seurasi tapahtumia voimattomana Dublinissa. Hänen toista kotimaataan ja sen kansaa tuhottiin. Samin siskon mies Mahdi al-Haratu oli jo lähtenyt kotimaahan taistelemaan ja perustanut Tripolin vallankumousprikaatin (Tripoli Revolutionary Brigade). Sam päätti seurata perässä. Hän liittyi Tripolin kapinallisjoukkoihin heinäkuussa Tunisiassa ja siitä alkoi hänen kesänsä sotilaana.

Ensimmäiset viikot Sam vietti harjoittelemassa vuorilla Nalutin lähistöllä Libyan länsiosassa. Prikaati koostui pääasiallisesti tripolilaisista miehistä, ja väki lisääntyi vähitellen. Elokuun 20. päivänä aika oli kypsä hyökkäykselle Tripoliin, kun kapinallisjoukot yhdistivät voimansa. Tripolin vallankumousprikaati oli ensimmäisenä Tripolissa valtaamassa sen Gaddafin joukoilta. Samin päiväkirjamerkintä elokuulta 2011 viittaa Gaddafin tunnettuun puheeseen, jossa hän uhkasi etsiä ”rotat”, jotka yrittivät tuhota Libyan:

“Well, the rats have arrived, Muammar, and we’re taking back the streets of Tripoli, alley by alley, house by house, inch by inch. But the truth is we’re not the rats, we are cats come to rid Tripoli of your rats, to run them out and give the streets back to the people.”

(No niin, rotat ovat saapuneet, Muammar, ja me valtaamme Tripolin kadut takaisin, kuja kujalta, talo talolta, tuuma tuumalta. Mutta totuus on, että me emme ole rottia, me olemme kissoja, jotka tulivat pelastamaan Tripolin sinun rotiltasi, ajamaan ne pois ja antamaan kadut takaisin kansalle.)

Soldier for summer on yhden miehen kertomus Libyan sisällissodasta. Sam kuvailee tarkasti elämää parakeissa ja kertoo taistelutovereistaan, joista osa menehtyi. Myös islaminusko näkyy vahvasti miesten elämässä, vaikka kyse ei ole ääri-islamilaista joukosta. Näkökulma on luonnollisesti vahvasti kapinallisten eikä kirjan tarkoituksaan ole olla objektiivinen kuvaus tapahtumista.

Libyan sisällissodan on arveltu lähteneen liikkeelle jostain muualta kuin libyalaisien

omasta tahdosta. Soldier for summer luo kuitenkin kuvaa yhtenäisestä libyalaisesta kansasta, joka taistelee yhtä vihollista, Gaddafia vastaan. Vihollisen he saivat kukistettua, mutta kansa ei ole enää yhtenäinen. Vuoden 2011 jälkeen on tapah-

tunut paljon ja Libya on edelleen sekavassa tilanteessa erilaisten ryhmittymien yrittäessä ottaa valtaa. Moni uhrasi henkensä ja terveytensä, mutta onko lopputulos sen arvoista?

Elina Wallin

Marhaba - مَرْحَبَا

Tervehdykset ovat tärkeä osa arabialaista kulttuuria. Tässä on muutamia esimerkkejä suomeksi käännettyinä. A tarkoittaa tervehdystä ja B vastausta siihen. Suluissa on tervehdyksen kirjaimellinen käänös.

OSA 2

A. صباح الخير SabaaH ilkheer = hyvää huomenta (hyvyyden aamu).

B. صباح النور SabaaH innuur = Hyvää huomenta (valon aamu).

A. مساء الخير masa lkheer = hyvää iltaa (hyvyyden ilta).

B. مساء النور masa nnuur = hyvää iltaa (valon ilta).

A. تصبح/تصبحي/تصبحو على خير tiSbaH/tiSbaHi/tiSbaHu 'ala kheer = hyvää yötä (nouset/nouset/nousette aamulla hyvyyden päälle).

B. تلاقى/تلاقوا الخير tlaa'i/tlaa'i/tlaa'u ilkheer = hyvää yötä (sinä/sinä/te löydät/löydätte hyvyyden).

وانت/وانتي/وانتو من اهله winte/winte/wintu min 'ahlo = hyvää yötä (ja sinä/sinä/te olet/olette hyvyyden perheestä)

A. بخاطرك/بخاطركم/بخاطرکم bkhaaTrak/bkhaatrik/bkhaTirku(m) = näkemiin. (olen hengessäsi/hengessäanne mukana).

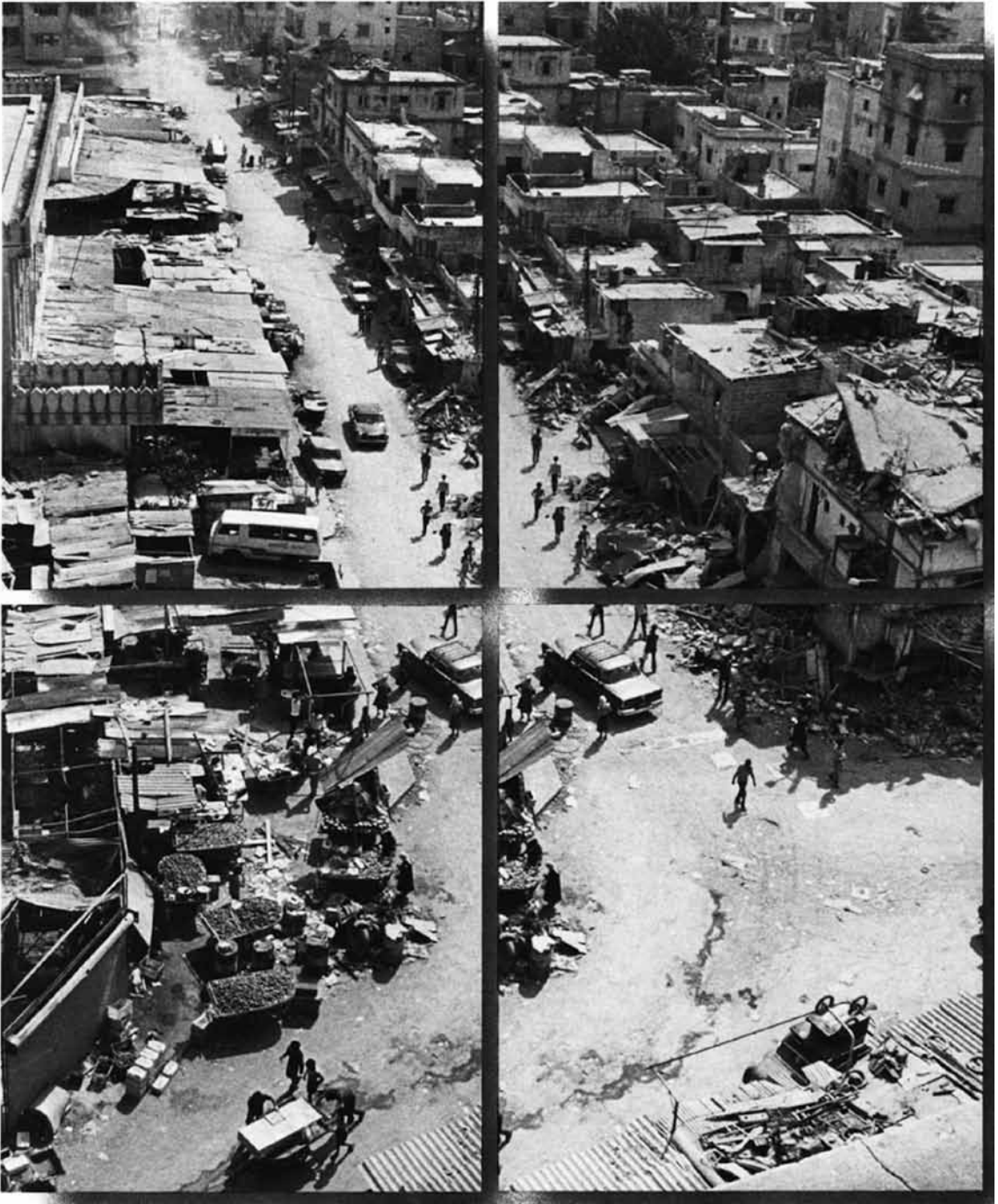
A. إلى اللقاء 'ila lliqaa' = näkemiin (tapaamiseen).

B. مع السلامه ma' issalaame = näkemiin, hyvästi (turvallisuuden kanssa, rauhassa).

A. عليك/عليك/عليكم السلام 'assalaamu 'alaika/'alaiki/'alaikum = päivää (rauha olkoon ylläsi/yllänne).

B. و عليك/و عليك/و عليكم السلام wa-'alaika/wa-'alaiki/wa-'alaikum issalaam = päivää (ja myös ylläsi/yllänne rauha).

جمعية الصداقة العربية الفنلندية

Näkymä Shatilan pakolaisleiristä Beirutissa 1982 pommitusten jälkeen.